

WSTĘP

Praca niniejsza stanowi wkład Biblioteki Akademii Medycznej w Poznaniu do serii wydawnictw poświęconych przypadającej w roku 1979 sześćdziesiątej rocznicy odzyskania niepodległości przez naszą Ojczyznę. Składają się na nią materiały dokumentacyjne do historii i kierunków rozwoju nauk medycznych w Poznaniu w czasie pierwszego dwudziestolecia istnienia Państwa Polskiego. W szczególności materiały te dotyczą Wydziału Lekarskiego i Oddziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Poznańskiego, od chwili ich powstania do momentu wybuchu II wojny światowej. Brak źródeł do tego okresu dawał się nieraz odczuć w naszej pracy w Bibliotece, zwłaszcza przy poszukiwaniu dokumentacji do dziejów poszczególnych jednostek naukowych Uczelni czy życia i działalności jej naukowców.

Celem naszej pracy było bibliograficzne opracowanie całokształtu dorobku naukowego ówczesnych samodzielnych i pomocniczych pracowników nauki wydziałów medycznych Uniwersytetu. Dotarcie do oryginałów tych publikacji, dla opracowania ich z autopsji, okazało się zadaniem trudnym. Od dwudziestolecia międzywojennego oddzielała nas II wojna światowa, która - jak wiadomo - pochłonęła niezliczone ofiary w ludziach i spustoszyła dorobek naukowy i kulturalny Kraju. W przewidywaniu utrudnień w pracach poszukiwawczych, powołany został liczny zespół autorski¹.

Już w początkowym stadium prac zrodziła się myśl, aby w wydawnictwie naszym znalazły się również materiały biograficzne, przypominające i upamiętniające sylwetki naukowców, którzy nadawali kierunek pracom badawczym i dydaktyce podległych im katedr. Jak udało mi się ustalić, spośród 78 profesorów i docentów - tylko około 20 znamy z ich działalności powojennej w naszej Uczelni. Trzynastu - zginęło w czasie działań wojennych lub zmarło przedwcześnie na skutek ciężkich przeżyć lub krytycznych warunków życia w okresie okupacji. Inni, którzy przeżyli wojnę, rozproszyli się po kraju lub pozostali za granicą i objęli stanowiska w różnych instytucjach naukowych.

Warto więc było i z tych względów ponieść trud dodatkowych poszukiwań, aby zestawić materiały o naukowcach, którzy niewątpliwie zasłużyli się już wówczas dla rozwoju nauk medycznych i wyszkolenia przyszłych kadr w tejże dziedzinie.

¹ W wyniku dużej liczebności zespołu autorów wystąpiły pewne komplikacje w koordynacji terminów ukończenia etapów pracy zespołowej. Miało to wpływ na technikę sporządzania indeksów.

- W skład naszej pracy wchodzi materiały biograficzne i bibliografia publikacji:
- 1) zakładów teoretycznych Wydziału Lekarskiego (w tym stomatologii i wychowania fizycznego)
 - 2) klinik Wydziału Lekarskiego
 - 3) zakładów Oddziału Farmaceutycznego
- oraz spisy pomocnicze.

Opracowania materiałów dotyczących zakładów czy klinik ujęte są (w wyżej podanych ramach) według alfabetycznej kolejności swych nazw. Rozpoczynają je dane biograficzne profesorów i docentów bezpośrednio z tymi zakładami związanymi, a mianowicie: ważniejsze daty z ich życia i drogi naukowej, fotografie oraz zestawienia piśmiennictwa ich dotyczącego (bibliografia osobowa przedmiotowa). W tych zestawieniach znajdują się opisy bibliograficzne² biografii, biogramów, artykułów okolicznościowych, a nawet ich fragmentów, ujęte według chronologii wydania drukiem. Zasygnalizowałam również materiały, będące jeszcze w opracowaniu, podałam numery teczek personalnych (z archiwum Uczelni).

Po materiałach biograficznych zamieszczone są spisy publikacji samodzielnych i pomocniczych pracowników nauki jednostki podległej opracowanym biograficznie naukowcom. W zakres tej bibliografii osobowej podmiotowej wchodzi wszelkie ówczesne utwory o charakterze naukowo-medycznym (z pominięciem recenzji i referatów wygłoszonych na posiedzeniach towarzystw naukowych). Są tam więc opisy prac oryginalnych, indywidualnych i współautorskich oraz ich streszczenia odrębnie opublikowane, prace pogładowe, sprawozdania, doniesienia, jak i tzw. wkładki terapeutyczne. Nie pominięto rozpraw doktorskich (nawet nie wydanych drukiem), których autorami były osoby spoza Uczelni. Wzięto również pod uwagę artykuły (nawet z gazet i wydawnictw popularnych), które podejmowały aktualne i ważne zagadnienia społeczno-lekarskie czy społeczno-polityczne.

Przyjęto nieograniczony zasięg terytorialny i językowy. Prace ogłoszone w kilku wersjach językowych traktowano jako odrębne jednostki bibliograficzne. Natomiast streszczenia publikacji, ogłoszone samoistnie (np. w pamiętnikach zjazdów naukowych), dołączono do opisów prac oryginalnych.

Za podstawę wewnętrznego układu w spisach publikacji przyjęto chronologię wydawniczą. Opisy prac, wydanych w tym samym roku kalendarzowym, uszeregowano według alfabetycznej kolejności nazwisk ich autorów. Przy większej liczbie

² W zestawach tych zastosowano z konieczności znacznie skrócone opisy: inicjały imienia autora przy jego nazwisku, następnie nr tomu, rok wydania drukiem, nr zeszytu i strony. Również występującą w tytule nazwę osoby, będącej przedmiotem utworu, zastąpiono jej inicjałami.

pozycji tego samego autora, wydanych w tym samym roku, o ich kolejności decydował pierwszy wyraz tytułu.

W opisach bibliograficznych zastosowano się do wymogów normy PN-01156, z zachowaniem oryginalnej pisowni tytułów publikacji. W chwili ukazania się nowej normy, część prac była już zaawansowana, a przeprowadzenie zmian przedłużyłoby znacznie okres ukończenia naszej pracy. Opisy publikacji, których z autopsji nie można było osiągnąć, oznaczone są gwiazdką³.

W skład spisów pomocniczych wchodzi: indeks autorski, skorowidz przedmiotowy, spis tytułów wykorzystanych czasopism, wykaz zastosowanych w indeksach skrótów nazw zakładów i klinik oraz objaśnienia innych skrótów. Indeks nazwisk obejmuje wyłącznie autorów prac, ujętych w spisach bibliograficznych. Tematykę tych publikacji obrazuje skorowidz przedmiotowy, który również zawiera nazwiska osób stanowiących przedmiot materiałów bibliograficznych.

Klasyfikację przedmiotową przeprowadzono w oparciu o „Słownik haseł z dziedziny medycyny...” prof. dr S. Konopki.

Jak już wspomniano - wskaźniki w indeksach są nietypowe, składają się ze skrótu nazwy jednostki naukowej, w której autor artykułu był zatrudniony. Numeracja pozycji odsyła do zastosowanej w spisie prac zakładu czy kliniki indywidualnej numeracji.

W imieniu zespołu autorskiego pragnę wyrazić wdzięczność prof. dr Janowi Alkiewiczowi za udzielenie cennych informacji, doc. dr Witoldowi Głowackiemu - za udostępnienie przez Niego opracowanych materiałów bibliograficznych z zakresu farmacji. Serdecznie dziękujemy dr Marii Szmyt i dr Helenie Basińskiej za fachową pomoc w klasyfikacji przedmiotowej prac. Wyrazy wdzięczności należą się również dyr. mgr. Witoldowi Pawlikowskiemu, który pomógł swą wiedzą fachową i bogatym doświadczeniem w zakresie prac bibliograficznych. Dziękujemy serdecznie Wszystkim Osobom spoza Uczelni, które zareagowały na nasze listy oraz apele w prasie i nadesłały informacje czy wypożyczyły nam dokumenty.

³ Niektóre z ujętych publikacji zostały już podane w opracowanej przez nas „Bibliografii zawartości poznańskich czasopism medycznych” lub znalazły się w zasięgu powojennych bibliografii specjalistycznych (w tych ostatnich z niepełnym opisem bibliograficznym). - W naszej pracy zastosowano pełne opisy wszystkich pozycji, kierując się chęcią wyczerpującego ujęcia całego dorobku Uczelni, bez konieczności odsyłania czytelników do innych, nieraz trudno dostępnych źródeł.

Mamy nadzieję, że nasza praca przyczyni się do wypełnienia luki w dokumentacji okresu międzywojennego w zakresie rozwoju nauk medycznych w Wielkopolsce oraz przypomni i przybliży ludzi, którzy się do niego najbardziej przyczynili.

Krystyna Karwowska